

színházi esték

* A Miskolci Nemzeti Színház és az egi Gárdonyi Géza Színház műsorismertetőinek 1975. február havi melléklete *

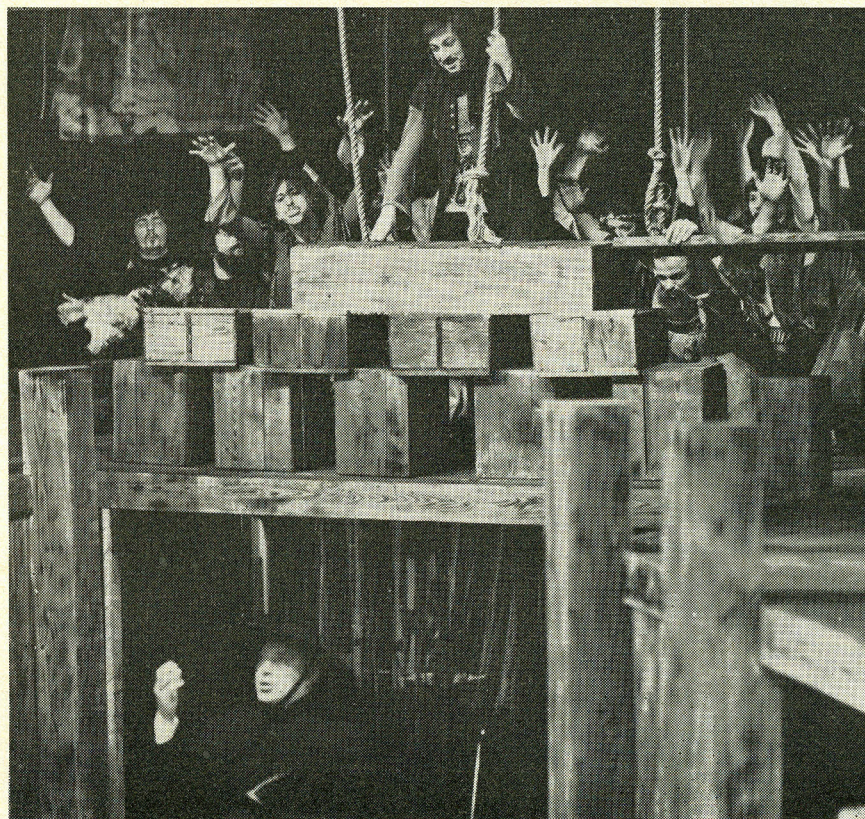
Pop-fesztivál — Haramiák

A menekülés drámái

Két mű bemutatóját egy lapon kell tálni. Így kívánja a színházi műsorrend. Ilyen kívánságnak sűrűn eleget kell tenni. A Haramiák és a Képzelt riport születése között csaknem két évszázad, 190 esztendő telt el. Déry Tibor 135 esztendővel később látta meg a napvilágot, mint Schiller. De azért mindketten éltek a 19. században. (Schiller 1805-ben halt meg, Déry 1894-ben született.) Schillernek a Haramiák fiatalkori műve, Dérynek a Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról, öregkori alkotása.

És most figyeljük meg a következő mondatot: „Jó lenne kimeni a történelemből, de vajon hogyan és hová?” Vajon a Haramiák vagy a Képzelt riport... alapkérdése ez? A művek és a készülő produkciók ismeretében nyugodtan mondhatjuk: mindkét drámának ez az alapkérdése. Véletlen? Nem, nem az! S talán azt is sikerül mindjárt bizonyítanunk, hogy nem véletlenül játszadoztunk a fenti évszámokkal. Arról van szó ugyanis, hogy 190 esztendő különbséggel két Sturm und Drang kitörést észlelhetünk. Illetve észlelt Schiller és Déry Tibor. Hogy a két lázadás minősége között sok különbség van, az természetes. Az azonban aligha vitatható, hogy sem Schiller, sem Déry hősei nem érzik ott-hon magukat az adott világban. Menekülnek, kimenekülnek... Vagy legalábbis megpróbálkoznak ezzel.

Schiller haramiává lett fiatalemberei az erdőben éppen úgy a csoportélményt keresik, mint a kábítószerekkel, üvöltő hangszórókkal „százazer magányt tömörítő” fesztivál közönsége. Arról van szó, hogy hiányzik a humanizált élmény; kihűlőfélben vannak a legszentebb kapcsolatok, vagy különböző manipulációknak esnek áldozatul. Mindez persze sarkított fogalmazás. Váz, aminek ismeretében jobban érzékelhetők a hús-vér figurák.

Karnyújtásnyira a nézőtől

1975 első hónapja meghozta a régen várt stúdiószínházi bemutatásokat is. Mint ismeretes, két remek egyfelvonásos, Schisgal Gépirók-ja és Paul Everac Hamis pofonok című műve került színre a tenyérnyi téren.

A 69-ben kezdődött „laboratóriumi” munkának most már minden szezonban meglesznek a jellegzetes állomásai. Az említett két egyfelvonásos biztató újrakezdés. Az természetesen már vitatható, hogy a sokszor játszott és kipróbált művek mennyiben szolgálják a felfedező, újratereztető laboratóriumi munkát.

Volt alkalmunk erről beszélgetni a színház vezetőivel, akik a mostani két bemutatót nem tekintik különleges „harci tettnek”. De egy pillanattal sem lehet kétséges számunkra, hogy a színészeknek, rendezőknek mennyire hasznosak és fontosak az ilyen jellegű ujjgyakorlatok.

Mire kell, mire jó a stúdió? — fogalmazhatjuk meg egyetlen kérdésben beszélgetésünk témáját. Sallós Gábor, a színház igazgatója három feladatot lát megvalósíthatónak a játékszíni munka közben. Részben

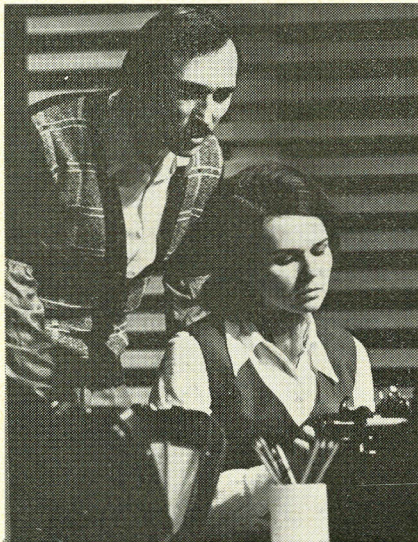
kú, vagy legalábbis régi — eszköztárukat.

Nagyon fontos tehát tisztáznunk, hogy a Játékszín nem afféle miniszínház, ahol „jobb emberek” ingyen ízlése elégittetik ki, hanem műhely, melyben újnak kell születnie. Fontos, hogy ezt tudja a közönség, s izgalmas színházi élményt várjon, ne pedig jól fészelt, csak vájtfülűeknek szóló előadásokat.

Különös örömünkre szolgál — mondták a színház művészeti vezetői —, hogy megifjodott művészgárdánk nemcsak, hogy nem idegenkedik a stúdiómunkától, hanem igényli is azt. A színháznak persze sok és sokirányú feladatai mellett nem biztos, hogy mindig egyformán lesz ideje és ereje a stúdióra. Számíthatunk arra, hogy kicsit rapszodikusak lesznek ezek a kísérletek, de a színház semmiképpen sem mond le laboratóriumi munkájáról. Annál is inkább nem, mert ismét két darab vár bemutatásra, melyeknek — egybehangzó vélemények alapján — a stúdióban a helyük. Peter Hacks Amphitryon-ját eredetileg a nagy-színház programjában hirdettük meg.

Úgy érezzük azonban, hogy stúdiókörülmények között bátrabban kísérletezhetünk előadásával. Rendkívül fontos ennél a darabnál, hogy a közönség körében, a nézőtől karnyújtásnyira szólaljon meg a színesz: személyes üggyé téve így minden elhangzó mondat tartalmát. A másik művel pedig — ideiglenes címe: Réhmírtérszítő — egy miskolci szerzőt, Serfőző Simont szeretnénk drámáiróvá avatni.

alkalmat nyújt ez a stúdió bizonyos drámakísérletekre (erről később majd részletesebben), részben kipróbálhatja a rendező (és különösebb kockázat nélkül próbálhatja ki) új elképzeléseit, végül afféle szakmai továbbképzést jelent a stúdiómunka a színészek számára is.

A fentiekből következik, hogy nem kívánhatunk a stúdiótól előre beharangozott precíz műsorszort, érett színházi produkciókat. De igenis kívánhatjuk, hogy segítsen ez a műhely (mert műhelynek kell lennie) a magyar drámaíróknak — különösen házi szerzőinknek — abban, hogy műveik színpadra kerüljenek. Segítse a színházi alkotókat, hogy korszerű, még inkább mához szóló előadásokat fogalmazzanak színpadra. A színészek pedig pótolhassák mindazt, amire főiskolai éveik alatt, vagy eddigi gyakorlatukban nem volt alkalmuk; illetve megújíthatják — olykor bizony lehangolóan egysí-

...akiknek van érvényes mondanivalójuk

Nyitott színház

A színházi közönség ezekben a hetekben néhány új névvel is találkozhatott plakátjainkon, műsorismertetőinkben. Hírül adták az újságok is, hogy „Schiller szerzőtársá”-ként Bódy Magdi, a Generál együttes volt tagja dolgozik színházunkban, s nem kisebb feladatot vállalt, mint hogy klasszikusok verseire korszerű zenét írjon a Haramiakhoz. De ugyancsak nálunk tölti utóbbi időben munkás napjait Meller András belsőépítész, aki ezúttal színházi díszletet tervezett. Szerződtettük Mayer László grafikusot is, aki ezúttal ugyancsak díszletekben valósította meg elképzeléseit. A színházi zenekarrá lett Kötő együttesről, meg a Haramiák színrevitelében segédkező kaszkadőrökről már nem is beszélünk.

Mind megannyi ember — alkotó —, akiknek nincs közvetlenül közük a színházművészethez. Miért foglalkoztatjuk őket? Talán azért, mert kevés a kipróbált színházi szakember? Szó sincs erről. Úgy érezzük, a színház vérifrisítését segíti elő, ha fiatal, tehetséges emberek — akik a maguk szakmájában már sok mindent bebizonyítottak — nálunk is próbára teszik alkotói képességüket. Természetesen senki nem vár tőlük csodákat. De azt igen is joggal várhatjuk, hogy új színekkel, formákkal, megoldásokkal gazdagítsák színházi kultúránkat.

Nem akarjuk azt mondani, hogy ez egészen szokatlan, afféle úttörő tett. A színház történetét az alkotók egész légióját tartja számon, akik a legkülönbözőbb művészeteket képviselve sikerrel építették be produktumaikat az egyetemes színházművé-

szetbe. Mi is valami ilyesmit várunk és remélünk. Egyelőre persze csak az első lépéseket tettük meg. Még csak többé-kevésbé igazoltatott, hogy ezek a lépések nem voltak éppen sikertelenek. Biztosak vagyunk azonban abban, hogy a színház nemcsak a belső erők jóvoltából újulhat meg, lehet korszerű, hanem úgy is, ha megtaláljuk azokat az ambíciózus alkotókat, akik első sorban nem üzleti vállalkozásnak, pénzkeresési lehetőségnek, hanem — önmagukat is próbára tevő — alkotómunkának tekintik, ha színházi szakemberekkel és a színház falai között dolgozhatnak.

Régóta foglalkoztat bennünket, hogy miként kamatoztathatnánk például a magunk javára, a közönség hasznára azt az erőteljes grafikai potenciált, mely fellelhető Miskolcon. Eddig mindössze annyit sikerült elérnünk, hogy egy

izben már díszlettervezőként foglalkoztathattuk kitűnő grafikusművésznket, Feledy Gyulát. Reméljük, a következőkben sem mond majd ellent felkérésünknek. Mint ahogy szeretnénk a miskolciak (és nemcsak a miskolciak) közül egyre több képzőművészt megnyerni a színház számára. Az mindenesetre örövendés eredmény, hogy műsorismertetőink grafikáit az utóbbi időben kiváló miskolci képzőművészek készítik. S ha arra gondolunk, hogy hány neves építőművész él környezetünkben, akkor szinte büntudatot érzünk, hogy mindaddig nem igényeltük részvételüket munkánkban.

Ismeretes, hogy az úgynevezett kukucska-színházat részletező, olykor szécsesszős díszleteivel már a korszerűbb formák váltották fel. A több dimenziós tér megeremtelése egyik elsősorú feladata a korszerű színjátszásnak. Márpedig építkezni, építőművészek nélkül, még színpadon sem könnyű dolog. Milyen jó lenne, ha építészeink betonban, s más nehé anyagokban nem könnyen megvalósuló álmiai legalább a színházban nyerhetnének megfogalmazást; jól szolgálva ezzel korunk ízlését, kultúráját, s persze a drámai mondanivalót. Egy szóval sem mondjuk, hogy korlátlan lehetőségei vannak nálunk az ilyen kísérleteknek, hiszen végül is mindig egy-egy adott drámában, bemutatásban kell gondolkodni. De nem lehet kétséges számunkra, hogy a színpadon is meg tudnak „szólalni” azok a művészek (festők, grafikusok, építészek, zenészek), akiknek van érvényes mondanivalójuk.

Emberségért kiáltani...

Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról

„József — nevezzük Józsefnek — továbbhajtott. Vagy egy fél kilométerre került, s egy bosszús vállrándításába, míg végül elhatározta, hogy mégiscsak felveszi kocsiába az országút mentén itegető fiút. Az öreg Ford-motor hátmentében fülsiketítően bögött, mialatt a fiú boldogan hadonászva szaladt a faroló kocsira felé.”

Ugye ismerősök a fenti sorok? Ezeknél talán csak a dal idézi fel jobban a mindannyiunkat megrázó élményt: „Valaki mondja meg, milyen az élet, Valaki mondja meg miért ilyen?”

1971-ben napvilágot látott — az akkor hetvenhét esztendő — Déry Tibor könyve, melynek címe

„Nem felemelő a képzelt riport... De nem is lesújtó. Hieronymus Bosch képei sem felemelőek... Az emberközösség-hit szép példái mindig takarékosak, egyszerűek, a humanitáspéldák legjava nem különösebben látványos.”

Déry Tibor ezzel a művével érdemelte ki az állandó jelzést, melyet azóta is sokszor hangoztatunk: ő ugyanis „a legfiatalabb magyar író.” S ez nemcsak hatásvadászó kedvesség. A fiatalág ez esetben frisseséget, fogékonyságot, megújulási készséget, képességet jelent. (Ezt egyébként a Popfesztivál születése óta is bebizonyította az író.)

Más kérdés, hogy csak a pályája csúcsán álló nagy művész képes megalkotni

teben megölt egy négert, úgy, hogy voltaképp senki se látta az esetet) a pokol egykori honi helytartóival, a nyilas pártszolgálatosokkal.”

Ezért van olyan szoros közünk a műhöz? Ezért is, de sokkal inkább azért, mert egyetemes igazságokat hordoz, felelősséget éberszt bennünk önmagunk és mások sorsa iránt. Az író nem köti a tér és idő, szabadon vizsgál bizonyos szándékokat, tudattartalmakat, egy egész nemzedéket helyez (öröklött és szerzett tulajdonságaival) a maga — egyáltalán nem steril — lombikjába, hogy lássa, lássuk: mire képesek vagy képtelenek ezek a fiatalok.

Legalább ennyit el kellett mondani a regényről, mielőtt az előkészületben levő színházi előadásról beszéljünk. Azt már aligha kell indokolni, hogy a szerzőtársak (Pós—Presser—Adamis) képzeletét miért gyűjtotta fel a mű.

Hogy minek köszönhető a — Vígszínházban kezdődött, s azóta is állandóan tovább gyűrűző — siker, arra minden könyv- és lemeztulajdonos (az előadás

egészének ismerete nélkül is) tud felelni.

Színházunk azonban többet akar, mint egy sikeres mű reprodukálását. Természetesen gondoltunk a hálás és hatásos szerepekre. Reméljük, hogy közönségünknek egy új rétegét nyerhetjük meg a színház számára ezzel a bemutatással. Az sem titok, hogy kalkulál ilyenkor a gazdasági igazgatóság is.

De hiszen importálhatunk volna más siker-darabot is. Mi azonban — elsősorban és mindenekelőtt — azt akarjuk, amit az író: emberségért kiáltani.

Hogyan is fejezi be a regényét Déry? „A terület úgy festett, mint Hiroshima egy nappal a bomba ledobása után. Seholy él ember a tájban, csak szemét és rom... De voltunk néhányan, hatvanan-nyolcvanan a háromszáz-ezerből, akik elhatároztuk, hogy eltakarítjuk az égig érő büzlő szemetet; addig nem megyünk haza, amíg be nem gyógyítjuk a föld sebeit...”

Szeretnénk megmutatni a szemtelőket és a szemetet, s a hulladék között kalódozó emberi értékeket.

(Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról) azóta annyiszor láttunk viszont falragaszokon, lemezbontókon, kritikák fölött.

Nézzünk mindjárt egy friss (1971. november 28. — Népszabadság) méltatást: „Déry Tibor cselekvően megélte századunk illúziószakasztól évtizedeit, s lezámolt a terméketlen illúziókkal: csakhogy az illúziókkal való leszámolás, a terméketlenséggel való szembehelyezkedés nem jelent lemondást az emberi méltóság őrzéséről, s megőrzéséről a jövő számára... Világunkban fogyatkozik az emberség, mondja Déry Tibor. És bár túlságosan nagy a kísértés a rosszra, nem szabad, hogy fogyatkozzon azok száma, akik szembe tudnak és szembe akarnak szállni az embertelenség sarával...”

S mit ír a Magyar Nemzet? (1971. december 12.)

a Képzelt riport...-hoz hasonló remeket.

És most kapjunk bele a mesébe: „A millió magány tengerében — ahogyan Ungváry Tamás írja — József Esztert keresi, magyar származású feleségét, aki elhagyta, akit szeret és aki szereti.” Helyszín a montanai zenei fesztivál embervadon. Egymásra találhat-e itt két ember? Megtalálhatja-e magát az emberség? Eszter meghal, a mű végkicsengése azonban nem pesszimista.

„A színhely csak látszatra amerikai — állapítja meg a kisregényt boncolgató irodalomtörténész — az eksztázis, a hallucináció és a kábítószert okozta hágyamazás álom egy Magyarországról menekült lány tudatában egybemosza a pokol angyalait (ismeretes, hogy a Pokol Angyalai nevű szervezet egyik tagja több százezer tanú jelenlé-

1975. február	Miskolci műsor	
1. szombat	HARAMIÁK	Arany János ifj. bérlet (3)
	HARAMIÁK	Bérletszünet (7)
2. vasárnap	HARAMIÁK	Bérletszünet (3)
	HARAMIÁK	Déryné bérlet (7)
3. hétfő	TRAVIATA	A Debreceni Csokonai Színház operaelőadása (7)
4. kedd	HARAMIÁK	Csartos és Egyetemi b. (7)
5. szerda	HARAMIÁK	Lehár és Egyetemi b. (7)
6. csütörtök	HARAMIÁK	Madách bérlet (7)
7. péntek	HARAMIÁK	Molière bérlet (7)
8. szombat	HARAMIÁK	József A. ifj. bérlet (3)
	HARAMIÁK	Bérletszünet (7)
9. vasárnap	HARAMIÁK	Goldoni bérlet (7)
10. hétfő	Nincs előadás	
11. kedd	HARAMIÁK	Ibsen bérlet (7)
12. szerda	HARAMIÁK	Shakespeare bérlet (7)
13. csütörtök	HARAMIÁK	Schiller bérlet (7)
14. péntek	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Bemutató bérlet (7)
15. szombat	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Csiky bérlet (7)
16. vasárnap	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Bérletszünet (3)
	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Szigligeti bérlet (7)
17. hétfő	HANGVERSENY	(fél 8)
18. kedd	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Somlay ifj. bérlet (fél 5)
19. szerda	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Radnóti ifj. bérlet (fél 5)
20. csütörtök	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Huszka és Egyetemi b. (7)
21. péntek	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Vörösmarty bérlet (7)
22. szombat	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Petőfi ifj. bérlet (3)
	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Bérletszünet (7)
23. vasárnap	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Bérletszünet (3)
	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Déryné bérlet (7)
24. hétfő	Nincs előadás	
25. kedd	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Csartos és Egyetemi b. (7)
26. szerda	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Lehár és Egyetemi b. (7)
27. csütörtök	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Madách bérlet (7)
28. péntek	KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POP-FESZTIVÁLROL	Molière bérlet (7)

A totális színház jelei

Az Egerek és emberek bemutatója — amit annyira vitattak a kritikák — számunkra is több érdekes tanulsággal szolgált. Talán nem tűnik szerénytelenségnek, ha azt mondjuk: első lépés volt ez az előadás a totális színház felé. Legalábbis abban az értelemben, hogy próbára tette társulatunk tagjait; ki-ki olyan feladatra, cselekvésre kényszerült, ami nem tartozik szorosan a mesterségéhez.

Mire gondolunk? Például arra, hogy a táncosoknak beszélniük kellett (színpadi szöveget mondani), prózai színészek énekeltek és így tovább. Persze, ha jól meggondoljuk, nincs ebben semmi rendkívüli. Az igazán jó színháznak mindig is természetéhez tartozott, hogy sokoldalú tagokat nevel, sokféle készséget és képességet követel a játszóktól.

Sajnos, az utóbbi évtizedekben (színházban belül is) eléggé elkülönültek a különböző — de ezt a komplex művészetet alapvetően meghatározó — művészeti ágak, illetve szerepkörök. Az úgynevezett prózai (drámai) színész szinte sértődötten vette tudomásul, ha a szép dikciók szavalása helyett dinamikus, artistikus mozgást is követeltek tőle. Említhetnénk akár országos híru művészeket is, akik nem egyszer kerültek konfliktusba rendezőkkel, mert (a tekintélyes színészek szerint) valami egészen szokatlan „pojácáskodást” követeltek tőlük. Pedig, voltaképpen csak arról volt szó, hogy kilendítsék ezeket az embereket megszokott — olykor a közönséget is álmosító — nyugal-mukból. Természetes, hogy színházban rendkívül nagy szerepe van az írói gondolatnak, szónak: a nyelvnek. De azt is mindannyian tudjuk, hogy bonyolult tudattartalmakat aligha lehet kifejezni szemléletes — beszédes — cselekvés nélkül.

Tapasztalhatta a miskolci közönség, s remélhetőleg mind többen észreveszik majd a város határain túl is, hogy az utóbbi időszakban új törekvések lettek úrrá színjátszásunkban. Ez bizonyára annak is köszönhető, hogy fiatalodott a társulat; nem hiányzik a kísérletező kedv, az új hatáselemek kipróbálásának igénye. A többségben él a vágy, hogy minél sokszínűbb legyen kifejezési kultúrája.

Közhelynek tűnik, mégis újra és újra el kell ismételnünk, hogy a táncművész, vagy az énekes éppen úgy emberábrázoló, mint a prózai színész. Ebből az következik, hogy a technikai készségeken, ismereteken kívül sok minden mást is tudnia kell a színpadi mesterség tudományából. Példaként ezúttal is megemlíthetjük Tovsztonogov színházának tagjait, akik közül az egyetlen mondat erejéig megszólaló statiszta is teljes értékű művészi munkát nyújtott.

Örömmel tölt el bennünket (s ezt a kritika sem vitatta), hogy az első énekes, táncos megszólalások jól sikerültek: élményt teremtettek.

A hónap műsora képekben

Januári bemutatónként láthatták nézőink a klasszikus német drámaköltő, Friedrich Schiller: Haramiák című tragédiáját. A fiatal Schiller művét, fiatal művészek közös akarása segítette színpadra, megőrizve a Haramiák máig érvényes tanulságait. A drámához Bódy Magdi, a kitűnő fiatal zeneszerző komponált – korunk ritmusát kifejező – muzsikát. Úgy érezzük, az előadás több – ifjúságunkat foglalkoztató – kérdésre is választ adva, maradandó élményt jelent.

Több hazai színház után mi is műsorra tűztük Déry-Póss-Presszer-Adamis: Képzelt riport egy amerikai pop-fesztiválról című musicaljét. Előadásunk nem az eddigi bemutatók másolása, nem is beat-hangverseny. Az eredeti mű eszmeiségét kívántuk felragyogtatni, egy nagy magyar író iránti tisztelettel, s híven elkötelezettségünkhöz. Bízunk abban, hogy a miskolciaknak, borsodiaknak, egrieknek újabb korszaltályaikat nyerjük meg ezzel az előadással a színház számára, önmaguk hasznára.

Egerben került színre a huszadik század költőfejedelmének egyik kiváló alkotása, a Rettenetes szülők. Jean Cocteau művét számos európai színház játszotta az utóbbi évtizedben, s tűzi műsorára napjainkban is. Ez a virtuóz technikájú, de valódi költészettel írt mű – bár cselekménye a 30-as évek végének Párizsában játszódik – nem veszített aktualitásából. S mindaddig nem is veszít, míg valahol is tovább élnek a polgárságra jellemző magatartásformák.

Csaknem félszáz előadás után elbűcsúzik közönségétől a szezon egyik legnépszerűbb produkciója, A madarász. Ezek és ezek bizonyíthatják, hogy Zeller muzsikája most sem okozott csalódást, s tetszett az ízes, izléses játék itthon és külföldön egyaránt. Dicsékvés nélkül állíthatjuk, hogy színházunk stílusváltozásai jó hatással voltak erre az operettbemutatóra is. A jó színészi teljesítmények (egyre jobb énekesi kvalitások) nemsokára új zenés műben kamatoznak majd.

A Nemzetközi Színházi Intézet kollégiuma

Húsz ország színházi szakemberei, legalább félszáz küldött (rendezők, dramaturgok, drámaírók) vitatták meg három napon át Budapesten „A színház, mint irodalom és mint látvány”. Az író színháza — A rendező színháza, valamint A drámaíró és a színház című témákat. A tanácskozás summázataként az eseményről beszámoló Maróti Lajos, a XX. századi színház egyik megújítóját a nagy francia színész-rendező, Louis Jouvet mondatait idézi: „Rendezni annyi, mint megtalálni azt a hangulatot, azt a lelkiállapotot, amelyben az író a művet írta, azt a nagyszerű lebegésszerű pillanatot, amelyben az író önmagát, élményeinek, érzésé-

nek és gondolatainak teljességét adja. Bármennyi lehetőséget rejt magában a darab, a rendező nem akkor tölti be szerepét és hivatását, ha a darab véletlen lehetőségeit, járulékos elemeit ragadja meg, nem is akkor, ha tolmácsolja, megmagyarazza és „korrigálja” a darabot, hanem kizárólag akkor, ha arra törekszik, hogy megtalálja írójának szellemi állapotát. A szerzőből kell kiindulnunk a színházművészetben. Ő a felelős mindenekelőtt. Ő képviseli a színházi szentháromság csúcsát, ő az alkotó...

1975. február	Egri műsor	
1. szombat	A MADARÁSZ	Móricz ifjúsági bérlet (fél 4)
2. vasárnap	A MADARÁSZ	Katona bérlet (7)
4. kedd	A MADARÁSZ	Bérletszünet (fél 4)
5. szerda	A MADARÁSZ	Bérletszünet (7)
13. csütörtök	RETTENETES SZÜLÖK	Bemutató bérlet (7)
14. péntek	RETTENETES SZÜLÖK	Shakespeare bérlet (7)
15. szombat	RETTENETES SZÜLÖK	Katona bérlet (7)
16. vasárnap	RETTENETES SZÜLÖK	Vörösmarty bérlet (fél 4)
18. kedd	RETTENETES SZÜLÖK	Erkel bérlet (7)
19. szerda	RETTENETES SZÜLÖK	Déryné bérlet (7)
20. csütörtök	RETTENETES SZÜLÖK	Bérletszünet (7)
21. péntek	RETTENETES SZÜLÖK	Molière bérlet (7)
22. szombat	RETTENETES SZÜLÖK	Bérletszünet (7)
23. vasárnap	RETTENETES SZÜLÖK	Madách bérlet (7)
	RETTENETES SZÜLÖK	Bérletszünet (fél 4)
	RETTENETES SZÜLÖK	Bérletszünet (7)

Hárman a Haramiákról

A Haramiák próbáinak, főpróbáinak utolsó hetében már sokan ültek a nézőtérben. Leginkább operettek-nél, zenés daraboknál, vagy különösen sok izgalmat sejtető produkcióknál szokott ilyesmi előfordulni. Azt hiszem — ezt egyébként időközben a bemutató sikere is bizonyította —, hogy a Haramiák az utóbbi kategóriába tartozik. Schiller romantikus művét rendkívül magas hőfokon sikerült újratemetni. Úgy tűnik, éppen ez az újratemetés (anélkül, hogy valami is elveszett volna az eredeti értékekből) az előadás legnagyobb erénye.

A bemutató szünetében sikerült szót váltanunk a három főszereplővel, Moor Károlyt játszó Várday Zoltánnal, a Ferencet alakító Blaskó Péterrel és Jancsó Saroltával, akit Amáliaként ismerhetett meg a közönség.

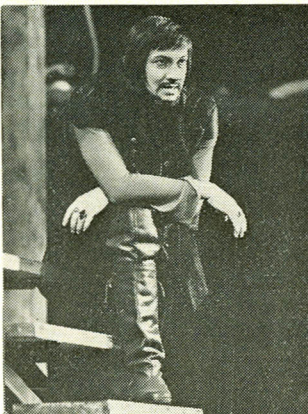
Várday Zoltán: Nagyon megijedtem, mikor tudomásomra jutott, hogy egy romantikus mű egyik főszerepét kell eljátszanom. Úgy éreztem, távol állnak tőlem ezek az alakok (legalábbis a romantikus sablonok). Sohasem képzeltem magam hősnek a színpadi szerepkör értelmében. Később azután kiderült, hogy többet akarunk, mint egy

kétszáz évvel ezelőtt született tragédia reprodukálását. Ebben a felfogásban Károly nem is férfi még, sokkal inkább egy srác, diákfiatal, aki rendkívül izgalmas — a maga nemében hősi — tetteket hajjt végre. De hogyan lesz erre képes? Indulása azonos a gazemberré süllyedt testvérrel. Tudniillik mindkettőjüknek megadatik a választás lehetősége. Az általam megszemélyesített fiatalember nem tudja, nem bírja elviselni a korhadt társadalmat, kivonul onnét. Persze nem tudja, hogy törvénytisztelettel nem állíthatók helyre a törvények. Tudja, hogy tettek nélkül semmit nem ér az élet. Mégis nagyszerű utat jár

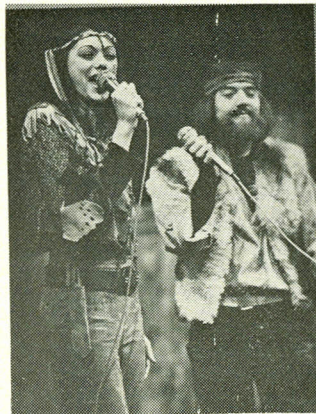
meg, s ha nem is dicsőséges ennek a vége, de bizonyos megnyugtatót jelent. A bátrak nyugalmát, akiknek volt erejük végigcsinálni mindazt, amire — belátásuk szerint — vállalkoztak.

Blaskó Péter: Természetesen Ferenc is választ. De ő úgy dönt, hogy a fennálló rend védelme alá helyezi magát, itt szerez minél nagyobb hatalmat, s ebből a pozícióból valósítja meg álmait. És ez a választás már eleve meghatározza további sorsát is. Mert nem arról van szó, hogy valaki eleve gonosznak, vagy eleve jónak születik. A rendezés egyik legfőbb célja, hogy ezektől a sablonoktól megszabadítson bennünket. Nem kell talán bizonyítani, hogy a mű egész gondolatisága mennyire átjátszik a má-

ba. Én a színészi munkában nem érzek semmiféle olyan nehézséget, amit egy romantikus mű színpadon vélté közben esetleg érezhetünk. Szó szerint tolmácsolhatjuk Schiller gondolatait. Más kérdés, hogy nem szavalni, deklamálni kell itt. De a szenvedélyt sem szabad visszafogni.

Jancsó Sarolta: Amáliával kezdetben nagyon sok gondunk volt, hiszen a darab szerint ő áldozata lesz ennek a hatalmas viharoknak, mely a Haramiák színterén dül. Végül is sikerült megteremteni azokat a logikus szituációkat, melyek eljuttatják ezt a leányt a választásig. Amália önként indul meg a maga útján. — „Most már erős vagyok elhagyni ezt a világot” — mondja. Valami értelmes cselekvés iránti igény támad fel benne.

Illés Istvántól kérdeztük:

Miért a Sirállal folytatja a Csehov-ciklust?

— Többször elmondtuk már — és azt hiszem, legutóbbi bemutatóinkkal különösen sikerült bizonyítani —, hogy mához szóló színházat akarunk teremteni. Bemutatóink között, és azt hiszem, ez így a helyes, voltak és vannak erőteljes, markáns, ha úgy tetszik, mozgósító jellegű produkciók. De egy pillanatig sem kétséges, hogy a halk szavú Csehovval is lehet orientálni. Az 1972—73-as szezonban a Cse-resznyéskert volt egyik legnépszerűbb produkciónk. A bemutató sikere bizonyította, hogy közönségünk fogékony a nagy orosz klasszikus gondolataira.

Hogy most miért a Sirállal folytatjuk a ciklust? Úgy érezzük, ezzel a darabbal vallhatunk leginkább a „művészet-csinálás” sokrétűségéről, gondjairól, kinjairól. Lehet, hogy ez az utóbbi mondat kicsit szokatlanul hangzik, hiszen a Sirály-t sokáig a különböző nemzedéki konfliktusok darabjaként fogták fel. Rendkívül nagy hiba lenne azonban a társadalmat tehetőséges fiatalokra és eltunyult, érzékenységüket vesztett, tehetőségtelen öregekre osztani. Csehov sem kategóriákban gondolkodott. Számomra —

mint a darab rendezője számára — azt a kérdést hordozza a mű, amelynek aktualitását mindannyian érezzük: mi minden szükséges ahhoz, hogy képes legyen az ember a művészi teljesítményekre. Szükséges a tehetség — szoktuk mondani első reflexünknek engedelmességgel. Ez így is van. De nagyon fontos az is (legalább annyira, mint a tehetség), hogy morálisan alkalmasak legyünk az alkotói pályára. A darab Trigorinja kétségtelenül fogékony, tehetőséges ember. Erkölcsileg azonban valahol gyenge ahhoz, hogy megvívjon a pálya sok nehézségével. Trepjov viszont jó és igaz ember, de hát az alkotáshoz több kell ennél. Az emberi, művészi integritást szeretném és szeretném megfogalmazni ezzel a bemutatóval. Természetesen Nyina sorsán keresztül, akinek van ereje végig járni a maga sajátos útját (nem bújva mások háta mögé), amely elégedettséget, önmegvalósítást ígér. Hogy nem fényes, csillogó, nagy színház van ennek az útnak a végén? Művészet bárhol teremthető, hiszen azt magunkban hordozzuk. Ezt a tanulságot szeretnénk továbbadni.

Hazugság, narkotikum, önámítás

A rettenetes család

A cselekmény a 30-as évek Párizsában történik, de lejátszódhatna akár most is — bármelyik nyugati nagyvárosunkban — s nem lennének magunkhoz ösztöntek, ha azt mondanánk, hogy nekünk már semmi közünk sincs Cocteau Rettenetes szülők című drámájának problematikájához. A művet Sallós Gábor fogalmazza majd színpadra, sőt (második szereposztásban) eljuttatja az egyik főszerepet is. A színész Sallósnak még egyelőre nincs mondanivalója, a rendező azonban már nagyon szívesen beszél a bemutatató előkészületeiről.

— Azt hiszem, Cocteauval szövetkezni már önmagában is fél siker...

— Ezt egy pillanatig sem tagadom, hiszen ez a nagy francia művész — aki méltán nyerte el a „költők fejedelme” megtisztelő címet — nemcsak lírában, regényben, a filmművészetben és a festészetben hanem drámaíróként is maradandót alkotott. Vonzó, varázsszerűség, aki bármihez nyúlt, minden szikrázó drágakővé vált a kezében. Volt ereje új és új formákat keresni, a legteljesebb

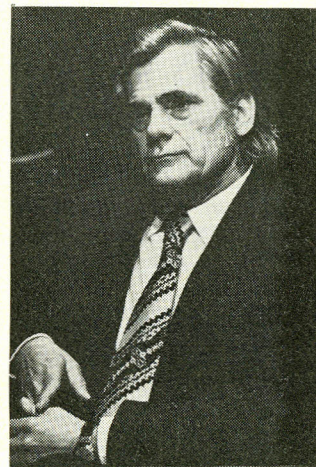
kötetlenségtől a legzártabb, legszigorúbb rendig terjed művészeté.

— Ezt a sziporkázást, alkotói akrobatikát többen a szemére is vetették. S ha néhány mondatban most megpróbáljuk felidézni a Rettenetes szülők tartalmát, akkor talán kicsit meghökken az olvasó is.

— Ezt nem kétlem, csak hogy az embereknek a színházban mi nem tartalmat mondunk. Cocteau éppen abban nagy mester, hogy az érthetetlen, irreális, abszurd szituációkat is elfogadhatókká tudja tenni. S ez nem valamiféle bűvészet, hanem a legerőteljesebb alkotói, költői tehetség jelenléte. Az író a varázslatok közegének, otthonának tekinti a színházat, ahol minden, de minden lehetséges. Ahol egészen más törvények hatnak, érvényesülnek mint másutt. És ebben azt hiszem igaza van, hiszen abban a pillanatban, mikor földhözragadtan mozgunk a színházi miliőben (ilyen a dráma, ilyen a játék), akkor nincs varázslat, nincs vonzeró. A közönség álmos és legfeljebb úgy figyel ránk, mint a monoton hangú prédikátorokra.

— Ezek után nyugodtában eleveníthetjük fel a Rettenetes szülők meséjét.

— Elégé valószínűtlen mondhatnám abszurd történet ez a valóságban — „egy az egyben” — hiába is keressünk párját. Cocteau merészségére, vagy inkább szárnyalására jellemző, hogy mi mindent megenged magának a darab írása közben. S a legcsodálatosabb az, hogy a sok hihetetlen szituáció

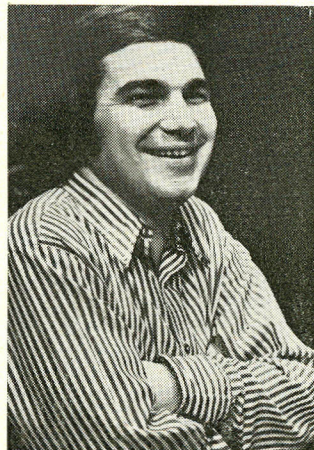
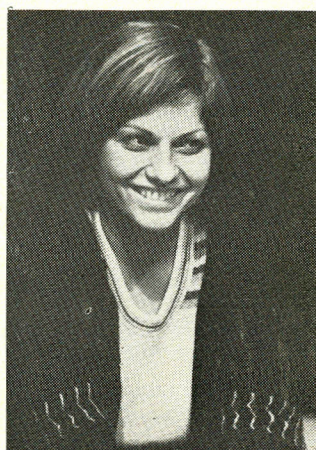

végül is egy megrendítő egészé áll össze, mely bírál, gúnyol, figyelmeztet és mozgósít bennünket. De nézzük, hogy miért rettenetesek a szülők, miért rettenetes ez az egész család? Ha kicsit kívülről vagy felülről szemléljük őket, nem tapasztalunk semmi rendellenességet. Tisztes polgárok ők, akik egy bizonyos örökségből élnek, nem túl fényűzően és nem is nagyon szolidan. Természetes dolog az is, hogy az anya szereti gyermekét. A mi darabunkban azonban az anyai szeretetnek egy túlságosan felfokozott, már-már beteges megnyilvánulását tapasztaljuk. Egyes bírálók szerint az anya mindazt az asszonyi törődést és ragaszkodást a fiának nyújtja, amit a férjnek, illetve apának kellene kapnia. Mintha ez a 22 éves fiú még mindig csecsemők, kisgyermekes védettségét igényelné, úgy csügg rajta az anya. Ez a szeretet-szerem végül csaknem megbénítja a fiú cselekvőképességét. Míg más általában örül, ha egészséges gyermeke szárnyrakel, önálló életet kezd, addig a darabbeli anya a legnagyobb tragédiának, szerencsétlenségnek érzi, hogy a fiát egy lány iránt érzett

szerelme eltávolítja a családtól. De az apa élete sem nevezhető normálisnak, hiányzik mindennapjaiból az értelmes cselekvés, a munka (már régen feltalált dolgokat akar ismét feltalálni), s persze hiányzik a család megtartó melege és szeretete is. Két nővér körében él, az egyik a volt menyasszonya (most sógornője), a másik a felesége. Az egyikhez ő nem vonzódik, a másik meg őt nem akarja. Már-már a zsonglorkódással határos az az írói „húzás,” hogy az apa és fiú egy ugyanazon lányra találnak rá, mint életük értelmére. De talán tovább nem is mondom a mesét, hiszen ennyiből is nyilvánvaló, hogy mi mindennel kell megbirkózunk. Befejezésül csak annyit, hogy az értelmes cselekvésre, a céltudatos életre szeretnénk buzdítani a bemutatóval. S kegyetlenül — na meg a Cocteau szellemességével — elmondani, hogy milyen káros, mennyire megmérgezi életünket a hazugság, a narkotikum, az önámítás.

— Szereplők?

— Kovács Mária, Máthé Éva, Simon György (illetve Sallós), M. Szilágyi Lajos (Jancsik Ferenc) és Héczey Éva.

TARKA OLDAL

Színházunk két őstag Palija, Bánó Pál színművész és Kalászi Pál színpadmester a minap — elromolván a lift — gyalog ballagott fel a negyedik emeleti próbaterembe. A színház majd négy évtizedes szolgálata bizony nemcsak hőseink hajfűrtein hagyott deres nyomot — érzi ezt a szív, s az izmok is.

Igy történt, hogy a második emeletre érve, Bánó Pali — kicsit fújta — megpihent, s odaszólt Kalászdinak: — Te, Pali, megváltozott ez a színház. Mintha tíz évvel ezelőtt itt lett volna a negyedik emelet!

OPERÁK ÉS HANGVERSENYEK

Színházunk hónapról hónapra rendszeresen helyt ad néhány komoly zenei eseménynek. Rendszeres vendégünk a debreceni Csokonai Színház operatársulata és a színházban bonyolítja le bérleti hangverseny-sorozatát a Filharmonia. Január 6-án Verdi Traviátá-ját mutatta be a Csokonai Színház, 13-án a fiatal zongoraművész, Kocsis Zoltán hangversenyére került sor, január 24-én pedig a Magyar Állami Hangverszenyekar tartott koncertet. Ebben a hónapban egy alkalommal hallhatja hangverseny-közönségünk a miskolci szimfonikusokat. A február 17-i bérleti hangverseny karmestere Lukács Ervin lesz.

Szántó Lajos, az Egerek és emberek mesztic-barna Crooks istállószolgája a napokban egy kettős előadás szünetében afrikai néger-feketén jelent meg a titkárságon. — Mi történt veled? — kérdi Siklósi László főtitkár —, átrendezte a figurádat? — Szó sincs róla — így Szántó. — En, kérlek, becsületesen megszolgálom a festékpenzt. A délutáni előadásért is 12 forintot kapok meg az estiért is. Gondoltam, a 24 forintért estére megduplázom a feketét!

Több nagyvárosunk példáját követve, az új esztendő első hetében Miskolcon is megnyílt a Híradó mozi. Filmműsorait nonstop módon vetíti a Béke Filmszínház; hetenként öt alkalommal reggel fél 9-től fél 12 óráig.

A híradó mozi műsorán a szokásos magyar és világ-híradókon kívül rövidfilmek szerepelnek. Egyelőre minden héten más-más összeállításal találkozhat a közönség, a következőkben azonban sor kerül tematikus műsorokra, szerzői délelőttiökre is.

A napokban — egy zavartalanul véget érni látszó hétfői szabadnap késő estéjén — türelmetlenül szólalt meg Kecskemétről az interurbán hívás a színház titkárnak lakásán. — Kolléga úr, megbetegedett a Sybill Petrovja. Nem tudná segíteni?

Gyors gondolatsor: 1972. Sybill, Petrov: Rózsa Sándor, Miskolcon jelenleg nincs előadása, Egerben január 16-án Madarász-premier — pillanatilag tehát ráér. — Ha vállalja, azt hiszem, ott lehet holnap délre. 2 órára írjatok ki számára beugró-próbát. Menetrend? Majd megnézem!

Szegény Rózsa Sanyi ekkor még mit sem tudott arról, hogy „eladták” — békésen pihent őt házával odébb levő lakásán.

Almos szemekkel ébredve, pizsamában szerzett arról tudomást kora reggel, hogy segitnie kell egy — nem is túl közeli — testvérszínházon. Még egy gyors taxiút — hiszen Rózsa Sándor és a kecskeméti Petrov magassága között legalább 20 cm a különbség —, aztán indulás Kecskemétre.

A beugrás-vendégszereplés kitűnően sikerült, s a kecskeméti közönség vastapsa körpótolt minden izgalomért, fáradságért.

TÁNCHÁZAK

A Gárdonyi Géza Művelődési Házban a múlt év utolsó hónapjaitól már rendszeresen tartottak a Halmos-Sebő-duó részvételével népzenei műsort, illetve táncos estét. A táncház az új esztendőben is szívesen várja a fiataloságot. A fokozódó igényeknek eleget téve januárban az Avas-együttes is megnyitotta a maga táncházát, a Rónai Sándor Művelődési Központban. Itt elsősorban a kitűnően táncoló Avas tagjai jelentik a vonzerőt, akik szívesen fogadnak maguk közé mindenkit, akik szeretik a régi magyar táncokat.

HEGEDÚS GÉZA

Színházi szonett

A színpad ez: zenit s nadir helyett fent szuffita és idelent rivalda, s a diszlet és a színpal körberakva határolja a látható teret.

Itt benn való, mi ott kinn képzelet. S a színész estről estre új alakba formálja át magát, hogy élve-halva győzzön a silány véletlen felett.

Mi a nézőtér sötétjében ülve, a véletlenek közül menekülve éljük a játék vastörvényeit, —

és miénk lesz a képzelet világa, amelynek bár a napja, holdja: lámpa, de érteni a törvényt megtanít.

IZGÁGA SZÍNHÁZ

A közelmúltban jelent meg kritikai életünk egyik legsajátosabb, legizgalmasabb egyéniségének, Molnár Gál Péternek negyedik könyve, mely az Izgága színház címet viseli. M. G. P. — akit színházi körökben annyian tisztelnek és kárhoztatnak, de aki mindig érvényes dolgokat képes mondani — a színház és a színjátszás jelenkori regényévé kerekíti ezt a tanulmányosorozatot. Szenvedélyes, izgalmas regényévé az avantgarde színházi mozgalmak világszerte feléledő produkcióinak. A nagy nemzetközi fesztiválok felborzoló attrakciói, olykor furcsa ficamai, vagy vad szexualitása mögül kihangzó emberi segélykiáltást meghalló író, nagyszerű kalauz. Szükség is van idegenvezetőre, hogy eligazodjunk a különös játéktekerekben. Mert a fiatalok — amatőrök és hivatásosok — játszanak garázsban és pincében, utcán és klubban, egyetemi aulában és sportcsarnokban. És mit játszanak? És mit akarnak? — kérdezi az író. Botrányt akarnak, vagy művészetet? Művészetet akarnak, vagy politizálni vágnak? Művészekkel vagy amatőrökkel van dolgunk? Hogy mit akarnak, azt egy szóban sűrítve fogalmazza meg: *mást*. Min-

den eddigetől eltérőt: megbotránkoztatás, a sokkolás által bekapcsolni nézőt. s olyan új tartalmakat elfogadtatni, amelyeket még nem mondott senki. A cselekvő nézőr van szó, a nézőtér mozgásáról. A könyvnek vételekppen a *néző a főszereplője*.

Csak érdekességként említjük, hogy az egyik fejezet miskolci emlékeket ébreszt. Az itt rendezett színházi napok alkalmával olvasta fel ugyanis „Vígjáték vagy vígjáték” című tanulmányát Molnár Gál Péter, mely most felvételt a tanulmánykötetbe.

KÉPERNYŐRE KERÜL A YERMA

A Miskolci Nemzeti Színházban egyre gyakoribb vendég a Televízió. Lehetőbb a Színházi Alkalmazottakban láthatták viszont a zók a szezon emlékező produkcióit, s hallhattak alkotói vallomásokat. Korábban (a televízió 2. m sorában) igen nagy sikaratott Bartha Lajos Szerelem című színműve, Molnár Gál Péter rögzítették Váradi György vezetésével Lorca tragikus költeménynek miskolci előadását, melynek első gyedévben láthatja a televízió nézők több milliós bora.

* A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ MŰSORISMERTETŐINEK MELLÉKLETE Szerkesztő: Siklósi László. Szerkesztőség: Miskolci Nemzeti Színház Titkársága. Kiadja a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat Felelős kiadó: Veres Mihály. Kiadóhivatal: Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky utca 15.

Ára: 1 forint. — Készült a Borsodi Nyomdában — 74 — 4000 példány — Felelős vezető: Szemes István